

Potentieel invasieve vissoorten kloppen aan de deur, deel 2

Martijn Schiphouwer & Jeroen van Delft, RAVON

Grootbekforelbaars

De grootbekforelbaars (*Micropterus salmoides*) is afkomstig uit Noord-Amerika en is een zeer gewaardeerde vis door hengelaars. Er zijn rond 1900 diverse pogingen geweest om de soort als sport- en kweekvis te introduceren in Europa. In Nederland en Duitsland bleek het mogelijk de vis te kweken, maar uitgezette vissen leidden in Noordwest-Europa niet tot populaties. In Nederland is in 2005 op de Waal een grootbekforelbaars van circa 60 centimeter gevangen, dit betrof waarschijnlijk een zwervend exemplaar. Plaatselijk houdt de soort wel stand in Zuid-Europese wateren.

Herkenning

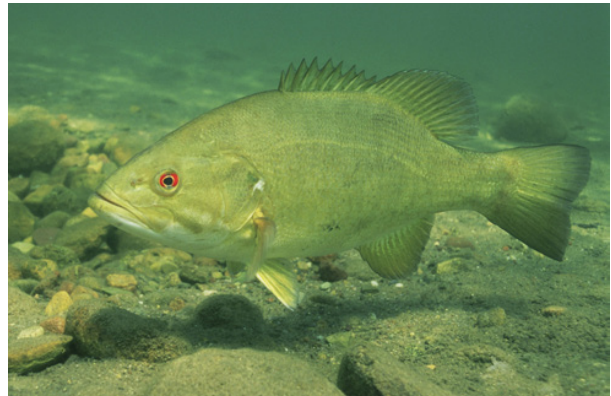
De grootbekforelbaars kan 75 cm lang worden. De vis heeft een naar verhouding zeer grote bovenstandige bek, die doorloopt tot voorbij het oog. Dit is tevens het belangrijkste determinatiekenmerk in relatie tot de nauw verwante zwartbaars (*Micropterus dolomieu*), waarbij de bek slechts tot aan het midden van het oog doorloopt. Net als andere baarsachtigen heeft de vis twee rugvinnen waarvan de voorste harde vinstralen (stekels) heeft. De rugvinnen staan niet los van elkaar, zoals bij de inheemse baars en ingeburgerde snoekbaars. De kleur is bruingroen tot grijs, met een donkere gevlekte baan over de flank.

Risicogebieden

Grootbekforelbaarzen kunnen zich in het Nederlandse klimaat naar alle waarschijnlijkheid stand houden. De soort kan omgaan met een brede range aan watertypen, van stilstaande begroeide wateren tot troebele, maar ook stromende wateren. In Nederland kunnen daarom erg veel wateren als risicogebied aangemerkt worden. Het is in andere landen gebleken dat grootbekforelbaars de populatie van inheemse snoek en baars verkleint als gevolg van competitie. Ook populaties van kleine vissoorten kunnen onder druk komen te staan, als gevolg van predatie.

Zwartbaars

Zwartbaars (*Micropterus dolomieu*) is een gewaardeerde sportvis afkomstig uit Noord-Amerika. Introducties hebben in Europa nog niet tot vestiging geleid.



Zwartbaars (Foto: Eric Engbretson, US Fish and Wildlife Service)

Herkenning

De zwartbaars wordt tot 70 centimeter lang. De vis heeft een grote bovenstandige bek, die doorloopt tot het midden van het oog. Bij de verwante grootbekforelbaars (*Micropterus salmoides*) loopt de bek tot voorbij het oog. De soort heeft twee rugvinnen, die niet losstaand zijn. De voorste rugvin heeft harde vinstralen, ofwel stekels. De achterste rugvin heeft vinstralen die ruim twee keer zo lang zijn als die van de voorste rugvin. Deze soort is groenbruin tot grijs met verticale langwerpige vlekken over de gehele flank.

Risicogebieden

Door de relatief lage watertemperatuur in de zomer zal zwartbaars in de meeste wateren geen invasieve soort worden, omdat voor succesvolle voortplanting een hoge temperatuur vereist is. Echter in wateren met een hogere temperatuur en weinig competitie met andere soorten kan zwartbaars zich mogelijk op invasieve wijze vestigen. In een dergelijk geval kan zwartbaars een bedreiging vormen voor inheemse macrofauna, vissen en amfibieën, omdat de soort een opportunistische predator is.

Bluegill

Bluegill (*Lepomis macrochirus*) komt van oorsprong voor in Noord-Amerika en is een geliefde soort voor de hengelsport en als aquarium- of vijvervis. Op dit moment wordt de vis nog niet verhandeld in Europa en er zijn ook nog geen introducties bekend op Europees grondgebied. De vis is wel levend verkrijgbaar als exportproduct van de Verenigde Staten.

Herkenning

Bluegill wordt maximaal 40 centimeter lang. Het is een hooggebouwde, zijdelings afgeplatte vis met een kleine, licht bovenstandige bek. De dubbele rugvin is vergroeid tot een enkele, waarvan het voorste gedeelte 6-13 harde vinstralen (stekels) heeft en het achterste gedeelte 11-12 zachte vinstralen. De harde en zachte vinstralen zijn van gelijke lengte; dit is bij groene zonnebaars (*L. cyanellus*) en zonnebaars (*L. gibbosus*) niet het geval. De vis heeft zijn naam te danken aan de blauwe kleur langs de onderzijde van de kop en de onderkant van het kieuwdeksel. De vissen hebben soms een oranje borst maar zijn verder groenbruin met 5-9 (soms slecht zichtbare) verticale banen over de flank. De bluegill lijkt sterk op de nauw verwante zonnebaars (*L. gibbosus*). Beide soorten hebben een zwarte stip op het kieuwdeksel, maar bij de bluegill is deze stip niet licht omrand. Ook heeft de bluegill ten opzichte van de zonnebaars geen heldere zwarte en/of rode stippen op de flank en de felblauwe gloed over de onderzijde van de flank en felblauwe geaderde tekening op de kop ontbreken.

Risicogebieden

De leefwijze van de bluegill lijkt sterk op die van de zonnebaars. Ook de bluegill is in staat om zeer snel nieuwe wateren te bevolken, als er weinig competitie of predatie heerst. Het is dan ook waarschijnlijk dat de risicogebieden in Nederland in dezelfde lijn liggen als die waar zonnebaars invasief blijkt. Dit zijn hoofdzakelijk vennen en andere kleinschalige, ondiepe wateren, waar geen roofvissen voorkomen. Hier kan de bluegill een bedreiging vormen voor macrofauna en amfibieën door predatie op eieren en larven..



Bluegill (Foto: Eric Engbretson, US Fish and Wildlife Service)



De al in Nederland voorkomende zonnebaars lijkt wel wat op bluegill en groene zonnebaars (Foto: Jelger Herder)

Groene zonnebaars

De groene zonnebaars (*Lepomis cyanellus*) is afkomstig uit Noord-Amerika en is als aquarium- en vijvervis verkrijgbaar in Nederland en de rest van Europa. Er zijn op dit moment nog geen succesvolle introducties bekend. Wel is bekend dat de soort in staat is om zich stand te houden in Nederlandse tuinvijvers.

Herkenning

De groene zonnebaars kan een lengte van 30 centimeter bereiken. De vis is hooggebouwd en zijdelings afgeplat, met een grote, licht bovenstandige bek. De bek is bij groene zonnebaars een belangrijk kenmerk. Deze loopt door tot onder het begin van het oog, bij bluegill (*L. macrochirus*) en zonnebaars (*L. gibbosus*) houdt de bek ruim voor het begin van het oog op. Bij de groene zonnebaars zijn beide rugvinnen vergroeid. Het voorste gedeelte heeft 10 stekels en het achterste gedeelte heeft 13-14 zachte vinstralen. De langste zachte vinstralen zijn ruim twee keer langer dan de langste harde vinstralen. Bij zonnebaars zijn de zachte vinstralen ongeveer de helft langer en bij bluegill is er geen duidelijk verschil in lengte. De soort heeft in tegenstelling tot zonnebaars en bluegill een gele zoom aan de anaalvin en buikvinnen. Net als veel verwante soorten, heeft groene zonnebaars een zwarte stip op het kieuwdeksel, die bij deze soort aan de achterkant is voorzien van een wit-oranje rand. De kleur van de vis is groen tot bruin en kan erg donker zijn en soms zijn vage blauwe vlekjes op de flank aanwezig.

Risicogebieden

Het gedrag van groene zonnebaars lijkt veel op dat van de zonnebaars. Het is een predator die snel nieuwe leefgebieden kan bevolken bij het ontbreken van concurrenten en predatoren. Het is waarschijnlijk dat de risicogebieden in Nederland in dezelfde lijn liggen als die waar zonnebaars invasief blijkt.